

Posudek na bakalářskou práci

Autor: Jaroslav Hejnic

Název: Podsklepeno – Východiska práce v otevřeném klubu

Vychovatelství, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova v Praze, 2014, 64 s.

Vedoucí práce: PhDr. Ida Viktorová, Ph.D.

Předkládaná bakalářská práce se věnuje problematice vzdělávání minorit. Zabývá se otázkou utváření vztahu pedagoga a dětí ze sociokulturně odlišného prostředí, resp. romských rodin. Přístup autora pak metodologicky vychází z pozic školní etnografie.

Již v teoretickém úvodu autor akcentuje pohled na problematiku z emické perspektivy aktérů. Vychází sice z pedagogických definic (z pedagogické literatury) otevřeného klubu či pedagoga v otevřeném klubu, ty ale dále diskutuje na základě aktérských výpovědí, které se objevily v jiných výzkumech či v kontextu autorovy zkušenosti. Jaroslav Hejnic upozorňuje tak na 1. problematickou pozici pedagoga v otevřeném klubu, která osciluje mezi dozorcem a „přítelem“ a 2. velkou heterogenitu klubů a jejich nejisté kontury. Právě otázka, kým je či by měl být pedagog v otevřeném klubu a na jakých kompetencích může tato role a z jakých momentů by měl jeho vztah s dětmi vyrůstat, se zabývá předkládaná práce.

Jak již bylo výše řečeno, práce vychází z pozic školní etnografie. Zvolený žánr výkladu je pak možná pro oblast pedagogiky možná dosud nezvyklý. Odpovídá však jedné z linií současné antropologie. Tedy text (výklad) je koncipován jako autoetnografie, kdy autor prezentuje data skrze vlastní perspektivu. Jako žánr si pak autor zvolil formu deníku, která je právě pro tento přístup typická.

V rámci výkladu tedy autor představuje vývoj vztahu pedagoga v otevřeném klubu s jeho klienty- romskými dětmi. Díky této zprostředkované zkušenosti si čtenář vytváří obraz o klíčových momentech, na nichž se buduje důvěra mezi pedagogem a dětmi. Jedná se v podstatě o identitní přerod provázený na straně pedagoga hledáním uznání své práce. Autor tak upozorňuje na fakt, že děti z romských rodin a priority nepřístupují k pedagogovi – cizímu člověku z majority - jako děti z majority. Nedávají mu a priori důvěru, nechápou ho jako autoritu, která má právo předávat a vychovávat, tedy disciplinovat je v oblasti vědění i chování; s odkazem na Foucaulta dohlížet a trestat, protože skrze toto budou posléze sociálně přijati (to si myslí majoritní dospělý). Pedagog ve vztahu k romským dětem ale tuto zpětnou či výchozí vazbu nepocítuje. Ony ji neposkytují, nepřichází v naději s osvícení, ony si vlastně chtějí primárně využít fyzický prostor pro sebe a možná do svého sociálního prostoru někoho zahrnou = vyberou si, koho budou následovat. Přesně tak, jak autor popisuje, pedagogický vztah s romskými dětmi začíná tam, kde jiné vztahy končí. Nejprve je tu nevěšmavost a nezájem, což se může změnit ve spolupráci a vytvoření společných cílů. Jaroslav Hejnic přitom popisuje, že vše je založeno na pochopení a pocítění vzájemné úcty či respektu, které ale není formální, mechanické, ale které musí být prožité, emočně zainteresované až na úrovni pocitu sociálního přijetí či zahrnutí. Proto posléze v popisu této zkušenosti autor používá metaforu rodiny, aby nejlépe přiblížil vztah svůj a vztah dětí. V autorově analýze pak vztah pedagoga k dětem definují kategorie: rovnoprávný vztah, důvěra, uznání vlastní ceny (resp.

jejich distinkcí) a víra v dítě (která tak trochu pléduje majoritní disciplinaci, ale je nutným pojítkem s majoritou, která pedagoga otevřeného klubu do nového vztahu posílá).

Zajímavé dále je, že výše promyšlený identitní přerod nepředstavuje jen seberošíření ale také zúžení, resp. vyčlenění. V textu deníku je patrné, že alespoň v jedné fázi navazování vztahu s dětmi autor pocítil exkluzi ze strany majority – kolegů a jistou afinitu k pedagogům s podobnou zkušeností. V závěru se zdá, že se tento problém již stabilizoval. Přesto bych se v rámci obhajoby autora zeptala, jak reflektuje vztah pedagoga (svůj) a majority s ohledem na jeho práci s romskými dětmi.

Autor si dále klade otázku možnosti působení pedagoga v otevřeném klubu. Uvědomuje si, že důvěra je těžce vyjednaná a spojená s identitním přerodem, ale pro majoritního pedagoga je důvěra jen stále východiskem. Tím se ale vše dostává do neřešitelné pasti, kterou si autor uvědomuje. Dětem nejde o cíle, ale o to být spolu. Proto autor dospívá k závěru, že pokud má jít o výsledek, tak je tato práce v rozporu s principy vztahu, který navázal. Otevírá to otázku redefinice měření pedagogického působení u dětí z romských rodin. Výsledky pedagogického působení, které jsou obsaženy ve výstavách, filmech, soutěžích atd. jsou pomníky disciplinace. Romové a disciplinace ale nejsou propojeni. Je proto třeba uvažovat jinak o pomnících pedagogovi práce a vystavět je na jiných principech, než nutné a cílené participace všech. Možná cestou od Potěmkinových vesnic se posléze doputuje k pomníkům. Jen pedagog by měl vědět, že to je kamufláž ve smyslu pozitivní diskriminace, a jen on by měl vědět, že tato kamufláž je cestou k majoritní opravdovosti (v případě, že pokládáme a žádoucí Romy disciplinovat k obrazu majority).

Předkládaná bakalářská práce je velmi inspirativní. Jistě mohla více ukotvit data a závěry v teoretických konceptech. V práci vyloženě chybí metodologické pasáže o způsobu sběru a analýzy dat, o etice a limitech takového výzkumu. Přesto se domnívám, že se jedná o práci s vhladem, která na úrovni sběru, třídění, prezentace a interpretace dat z hlediska autopsie představuje přínos v oblasti pedagogiky, školní etnografie, věd o výchově a sociokulturní antropologie. Interpretace dat v dialogu s literaturou je takto otevřena pro další badatele.

Otázky pro obhajobu:

1. Jak je přijímán pedagog otevřeného klubu majoritou? Lze specifikovat různé skupiny lidí?
2. Jaká metoda sběru dat a techniky sběru dat byly pro práci využity? Jak se autor vyrovnal s etickou stránkou projektu?

Práce Jaroslava Hejnice si cením a s ohledem na uvedené připomínky ohledně práce s literaturou a absencí metodologické části ji hodnotím mezi výbornou a velmi dobrou.

V Praze 12. května 2014

PhDr. Dana Bittnerová, CSc.